

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ ВАЛЕНТИНИ ВОЛОШИНОЇ
КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ
РОБОТИ ЛІТЕРАТУРНОГО СПРЯМУВАННЯ В УМОВАХ
СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

Здобувачки 2 курсу МАП групи
Освітньої програми Початкова освіта.
Спеціальності 013 Початкова освіта
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістра
Дем'янчук Анастасії Василівни

Науковий керівник: **Лазаренко Н. І.**,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри початкової освіти

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП

..... 3

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....

9

1.1. Дефінітивний аналіз базових понять дослідження 9

1.2. Історико-педагогічний аналіз проблеми організації позакласної роботи з літературного читання 14

1.3. Досвід учителів початкової школи щодо організації позакласної роботи літературознавчого спрямування з молодшими школярами 20

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....

33

2.1. Діагностика розвитку пізнавальних інтересів учнів початкової школи у процесі позакласної роботи 33

2.2. Основні принципи організації позакласної роботи з літературного читання 43

2.3. Зміст та особливості організації позакласної роботи з літературного читання з учнями початкової школи 47

2.4. Організація, хід і результати експериментальної роботи з розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі роботи над художнім твором 55

ВИСНОВКИ 63

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 68

ДОДАТКИ 75

ВСТУП

В умовах становлення та розвитку сучасного освітнього простору спостерігається тенденція захоплення дітей комп'ютерними технологіями, телевізійними програмами та неформальними об'єднаннями. З кожним роком усе менше дітей приділяють увагу книзі та читанню, що негативно позначається на освіті й вихованні підростаючого покоління.

Видатні вітчизняні учені, педагоги, психологи вважають, що читання відіграє важливу роль в освіті, становленні, вихованні та розвитку кожної людини. Зважаючи на це, головне завдання школи XXI століття – виховання всебічно розвиненої особистості.

Початкова школа вдосконалює навичками читання, розширює читацький кругозір, формує усвідомлену потребу в самостійній читацькій діяльності дитини. Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти мета літературного читання полягає у формуванні читацької компетентності учнів, яка є базовою складовою читацької комунікативної і пізнавальної компетентності, ознайомленні учнів з дитячою літературою як мистецтвом слова, підготовці їх до систематичного вивчення літератури в основній школі.

Читацька компетентність молодшого школяра розглядається як володіння комплексом читацьких знань, умінь і навичок, ціннісних ставлень, які дають змогу учневі свідомо самостійно знаходити книжки, добирати інформацію для вирішення освітніх завдань. Науковці, Я. Андреева, О. Ісаєва, В. Мартиненко, О. Савченко, Н. Чепелева, Т. Яценко та ін. визначають читацьку компетентність як інтегровану особистісну якість, що формується й розвивається в системі різних шкільних навчальних предметів і вдосконалюється протягом життя.

Позакласна робота з української мови та літератури є невід'ємною складовою якісно організованого навчально-виховного процесу школи.

Вона реалізується паралельно з класними заняттями й сприяє поглибленню та розширенню знань, отриманих учнями. Навіть якщо уроки мовного циклу змістовні та методично вдосконалені, учитель не зможе досягти бажаних результатів без систематичної та різнобічної позакласної роботи. У початкових класах позакласна робота спрямована на формування інтересу учнів до навколишнього світу та практичного застосування знань.

Зміст, форми та організація позакласної роботи в загальноосвітніх школах спираються на Конституцію України, закони «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти, Концепцію профільного навчання в старшій школі, Національну доктрину розвитку освіти, а також вимоги нормативних документів МОН України та Міжнародної організації співробітництва й розвитку освіти. У Законі України «Про освіту» наголошується на важливості позакласної роботи в освітньому процесі. Учитель початкової школи має організувати цю роботу так, щоб вона була цікавою, доступною для розуміння дітьми та відповідала їхній потребі в активній діяльності.

Читання є однією з найважливіших форм засвоєння знань, виховання і розвитку учнів. Систематична робота з літературного читання сприяє всебічному розвитку молодших школярів, формуванню їхніх пізнавальних інтересів, інтелектуальних і творчих здібностей (І. Гудзик, О. Джежелей, Г. Коваль, В. Левін, В. Науменко, З. Романовська, О. Савченко, Н. Світловська, Н. Скрипченко та ін.).

Проблеми позакласної роботи в сучасній початковій школі України висвітлені лише частково. Окремі важливі аспекти цієї проблеми відображені в наукових працях таких вітчизняних учених, як О. Савченко, Н. Скрипченко, М. Наумчук та ін. У роботах цих авторів визначаються першооснови літературної освіти в початковій ланці школи, обґрунтовуються основні вимоги до позакласної роботи, розглядаються шляхи розвитку читацького інтересу молодших школярів.

Основною метою позакласної роботи з літературного читання є формування в школярів потреби в самостійному та вдумливому читанні, систематичному знайомстві з літературою; розвиток навичок усного і письмового мовлення, здатності точно, образно та виразно висловлювати думки, а також турбота про багатство і чистоту мовлення. Кожен позакласний захід з літератури спрямований на збагачення учнів знаннями, розгляд важливих літературних питань. Важливо розвивати у дітей молодшого шкільного віку позитивне ставлення до читання.

Концептуальні засади організації позакласної роботи в початковій школі були визначені видатними педагогами (І. Гончаренко, В. Оржеховська, В. Постовий, Л. Хлебнікова, К. Чорна та ін.), а також позаурочна діяльність у системі шкільної роботи (В. Караковський, М. Красовицький, С. Мартиненко, М. Осипенко, А. Сидорків та ін.). Проблему організації позакласної роботи з літературного читання для молодших школярів досліджували Ю. Бабанський, А. Глущенко, Т. Дем'янюк, Г. Майборода, К. Слесик, В. Сухомлинський, Т. Сущенко, Т. Чубенко та інші.

З упровадженням нового Державного стандарту початкової загальної освіти акцент змінився з нагромадження нормативних знань та умінь на розвиток практичних навичок і вміння застосовувати їх у реальних ситуаціях, що впливає і на позаурочну роботу в початковій школі.

Аналізуючи сучасні наукові дослідження та практичний досвід учителів, ми дійшли висновку, що оптимальною формою позакласної роботи з літературного читання є організація гуртків, товариств, клубів любителів літератури або школи юних літераторів. Заняття проводяться систематично, відповідно до певного плану та зі сталим складом учасників. При плануванні позакласної роботи важливо враховувати вікові особливості учнів та рівень їх загального розвитку. Також ефективними є динамічні літературні куточки, стінна преса, журнали та альманахи, сплановані на півріччя, цикли літературних радіопередач.

Епізодичні види позакласної роботи можна об'єднати в кілька груп: заходи, що популяризують літературознавство (виставки, лекції, бесіди, радіопередачі про творчість письменників, зустрічі з літераторами); літературні конкурси (письмові, усні, вікторини, аукціони, олімпіади); літературні свята (вечори, ранки, тижні); а також екскурсії (до бібліотек, друкарень).

На сьогоднішній день проблема розвитку читацької компетентності молодших школярів та потреби в проведенні позакласної роботи, вдосконалення їх змісту, форм та методів проведення є актуальною, оскільки саме сформованість навичок самостійної роботи з книжкою є передумовою інтелектуального та духовного розвитку школяра.

Отже, урахувуючи актуальність даної проблеми, темою нашого дослідження обрано «Особливості організації позакласної роботи літературного спрямування в умовах сучасної початкової школи».

Об'єкт дослідження – позакласна робота з літературного читання.

Предмет дослідження – форми, методи, прийоми та види навчальної діяльності з позакласної роботи в початковій школі.

Метою дослідження є обґрунтування та опис наукових засад і методичних підходів до ефективної організації позакласної діяльності з літературного читання у початковій школі.

Гіпотеза дослідження: якщо створювати емоційно сприятливу, доброзичливу атмосферу, урахувуючи основні принципи, зміст та особливості організації позакласної роботи літературознавчого спрямування з учнями початкової школи, то розвиватиметься інтерес молодших школярів до читання та опрацювання художніх творів.

Відповідно до мети й гіпотези було визначено такі **завдання** дипломного дослідження:

1) на основі аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури охарактеризувати основні поняття дослідження;

- 2) визначити історико-педагогічний аспект проблеми організації позакласної роботи;
- 3) вивчити стан проблеми дослідження в шкільній практиці;
- 4) здійснити діагностику сформованості пізнавального інтересу учнів початкової школи в процесі позакласної роботи з літературного читання;
- 5) визначити основні принципи, зміст та особливості організації позакласної роботи з літературного читання з учнями початкової школи;
- 6) показати динаміку розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі роботи над художнім твором (за результатами контрольного етапу експерименту).

Для вирішення поставлених завдань у дослідженні використовувалися такі **методи**:

– *теоретичні*: аналіз і синтез дослідженого теоретичного матеріалу; порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація, систематизація; узагальнення;

– *емпіричні*: педагогічне спостереження; усне опитування; бесіда, анкетування, аналіз документів.

Апробація основних положень дослідження відбувалась у процесі експериментальної роботи в школі, шляхом участі в науково-практичних конференціях:

- XXI міжуніверситетській студентській науково-практичній конференції «Актуальні питання культури мовлення» (21 лютого 2024 р., м. Вінниця);

- I Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти» (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 18 квітня 2024 р.);

За матеріалами дослідження опубліковано статті:

1. Дем'янчук А. Особливості організації позакласної роботи з літературного читання з учнями початкової школи. *Наукові перспективи та*

методичні інновації в розвитку початкової освіти: збірник матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 18 квітня 2024 р.) / редкол.: Н. Олійник, В. Імбер, Н. Казьмірчук, Г. Кіт, Н. Комарівська, Л. Любчак, Н. Стахова, Ю. Бондар; за заг. ред. Н. Олійник. Вінниця, 2024. Вип. 1. С. 322-325.

2. Дем'янчук А. Деякі аспекти вивчення особливостей організації позакласної роботи літературного спрямування в умовах сучасної початкової школи. *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 15. С.183-185.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури охарактеризовано основні поняття дослідження, визначено історико-педагогічний аспект проблеми організації позакласної роботи, вивчено стан проблеми дослідження в шкільній практиці, здійснено діагностику сформованості пізнавального інтересу учнів початкової школи в процесі позакласної роботи з літературного читання. Визначено основні принципи, зміст та особливості організації позакласної роботи з літературного читання з учнями початкової школи, розроблено динаміку розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі роботи над художнім твором.

Основною метою позакласної роботи з літературного читання є формування в учнів стійкої потреби до самостійності та осмисленого читання, систематичності в прочитанні книг; розвиток усного й писемного мовлення, формування навичок правильно, точно й образно висловлювати думку, дбати про багатство, чистоту і красу мовлення. Позакласна робота спрямована на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, здобуття дітьми та юнацтвом додаткових знань, умінь, навичок за інтересами, інтелектуальний і духовний розвиток, підготовку їх до активної професійної і громадської діяльності. Учені Л. Канішевська, В. Хмель, Т. Ільїна, І. Колесник, І. Котова, С. Смірнов, Є. Шиянов, Г. Поднебесова, Ю. Бабанський, Т. Сущенко, Т. Чубенко визначають позакласну роботу як організацію педагогом різних видів діяльності учнів у позаурочний час, які забезпечують необхідні умови для особистості дитини.

Історико-педагогічний аналіз організації позакласної роботи літературознавчого спрямування дає можливість прослідкувати розвиток підходів до читання поза шкільними уроками, вплив культурних і соціальних змін на ставлення до літератури, а також усвідомити її значення

для формування особистості учня. Як зазначає Н. Світловська, аналіз науково-методичної, навчальної та художньої позакласної роботи літературного спрямування школярів кінця XIX – початку XX ст. дозволяє зробити висновок, що проблеми виховного впливу художнього слова на особистість читача школяра набули на той час не лише педагогічного, а й соціального характеру: вони хвилювали не лише вітчизняних учених, методистів, педагогів, а й прогресивних письменників та громадських діячів. У праці «Наука про рідномовні обов'язки» І. Огієнко пропонує чимало рекомендацій щодо позакласної роботи, яку він називає «потужним рушієм розвитку мови». За його словами, позакласна робота має ґрунтуватися на активному використанні рідної мови в усіх видах мовної комунікації, включаючи організацію курсів літературної мови.

Видатний український педагог В. Сухомлинський суттєво вплинув на розвиток теорії та практики виховання і навчання школярів у позакласній та позашкільній роботі. У своїх працях він окреслював майбутнє школи як простір соціалізації, де на особистість впливає вся система суспільних відносин: виробничих, моральних, правових, сімейних тощо. Отож етап становлення позакласної роботи літературного спрямування школярів у початкових класах розпочався з появою перших підручників для читання, але тривалий час така діяльність розглядалася лише як складова частина виховної роботи й утвердилася лише з 70-х років XX ст., коли основною формою керівництва самостійним дитячим читанням став урок позакласної роботи.

Досвід учителів початкової школи передбачає специфіку позакласної роботи літературного читання з молодшими школярами, адже читання є рушійною силою морально-естетичного та літературного розвитку школярів, а також формує всебічно розвинену особистість.

Дослідженням проблеми літературного читання з молодшими школярами науковці займаються протягом тривалого часу. Кожен з них

пропонує свої типи і форми уроків літературознавчого спрямування з молодшими школярами.

Досвід учителя початкової школи у проведенні позакласної роботи літературознавчого спрямування з молодшими школярами може бути багатограним і включати різноманітні форми та методи, що сприяють розвитку любові до літератури та глибшого розуміння текстів. Нижче подаємо деякі дієві підходи, які використовуються педагогами для залучення дітей до літературного читання та творчої діяльності.

Позакласні заходи, такі як літературні вечори, вікторини, театральні постановки, інсценізації прочитаних творів, гуртки читачів, конкурси читців, створюють додатковий простір для розвитку індивідуальних здібностей учнів. Вони дають можливість дітям проявити себе, висловити власні думки та інтерпретації прочитаного, що є особливо важливим для розвитку комунікативних навичок і самовираження.

Окрім цього позакласна діяльність дозволяє вчителю глибше розуміти інтереси й нахили своїх учнів. Наприклад, у процесі читання в класі діти можуть зацікавитися певною темою або героєм, а вже в рамках позакласної роботи вони можуть глибше дослідити цю тему через різноманітні активності, такі як дослідження біографії письменника або вивчення культурного контексту твору.

Таким чином, інтеграція уроків читання з позакласною роботою сприяє комплексному розвитку молодших школярів, робить процес навчання більш цікавим та особистісно значущим, дозволяючи учням відчувати задоволення від читання і спілкування на літературні теми поза межами класу.

Діагностико-дослідницька робота щодо розвитку пізнавальних інтересів учнів початкової школи у процесі позакласної роботи проходила на базі Білоцерківської гімназії-початкової школи №21 Білоцерківської міської ради Київської області. У даному дослідженні взяли участь учні 2-

х класів: 4-А клас (21 учень, екзаменаційний) та 4-Б (22 учні, контрольний клас).

Для діагностики мотиваційного критерію та відповідних показників ми в умовах навчально-виховного процесу з метою виявлення рівня сформованості пізнавальних інтересів молодших школярів розробили анкету, за допомогою якої можна виявити рівень сформованості в учнів молодшого шкільного віку пізнавальних інтересів. Мотивацію до читання досліджували за допомогою методики незакінчених речень (Я читаю, для того щоб..., Мені подобається/не подобається читати тому, що..., Бути хорошим читачем – це означає...).

Визначення рівня розвитку пізнавальних інтересів учнів початкової школи за когнітивним критерієм відбувалося зі сприйняття художніх творів різних жанрів. Ми перевіряли вміння реагувати на художній текст емоційно, виділяти причинно-наслідкові зв'язки між подіями у творі, оцінювати вчинки героїв, вміти визначити тему та ідею твору. Для цього учням було запропоновано такі твори: українська народна казка «Мудра дівчина», народні притчі «Без труда нема плода», «У пригоді». Для оцінки рівня начитаності учням пропонувалося завдання скласти рекомендований список літератури для читання своїм однокласникам (прізвище та ім'я автора, назва його твору та жанр). Для оцінки цього завдання використовувалася орієнтовна схема: завдання – відповідь – висновки.

Для визначення умінь і навичок використовувати здобуті знання в різних видах мовленнєвої діяльності було розроблено діяльнісний критерій з відповідними показниками. Для перевірки вміння будувати та висловлювати свою думку дітям пропонувалося скласти твір про весну.

У процесі проведення констатувального етапу експериментальної роботи з розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів нами встановлено, що з високим рівнем розвитку пізнавальних інтересів було виявлено незначну частину четвертокласників. Тому наша подальша робота

була спрямована на розробку системи роботи з дітьми, яка підвищить ці показники.

На етапі формувального експерименту було розроблено систему позакласної роботи з літературного читання для розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів. На завершальному етапі нашої роботи ми провели контрольний етап експерименту, метою якого було дослідити ефективність системи роботи щодо розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів під час роботи позакласної роботи. Результати учнів експериментального класу значно покращилися, тому ми переконалися у важливості проблеми формування пізнавальних інтересів молодших школярів через мотивацію до літературного читання, заохочення брати участь у вікторинах, конкурсах та інших літературних заходах, які допомагають учням краще будувати власні висловлювати, аргументувати власну думку, аналізувати прочитане.

Отже, у позакласній діяльності поєднується теорія з практикою, що виражається в здобутті учнями знань і навичок, корисних у житті: збагачується словниковий запас, удосконалюється вміння висловлювати думки як усно, так і письмово, працювати з літературою, конспектувати наукові тексти, створювати та виголошувати доповіді, самостійно відтворювати літературні образи, декламувати виразно, брати участь у рольових іграх, розвивати свої творчі здібності тощо. Різні форми позакласної роботи допомагають учителю розвивати в молодших школярів інтерес до художньої літератури, задовольняти їхні запити, виявляти талановитих дітей, а також сприяти їхній самоосвіті, самовихованню та самореалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батрун І. Технологія розвитку критичного мислення і сучасний освітній процес. *Завучу. Усе для роботи*. 2018. № 5. С.5-11.
2. Бень Н. Міркуємо, читаємо, страхи перемагаємо: урок позакласного читання у 4-му класі. *Учитель початкової школи*. 2017. № 12. С. 11-13
3. Бойчук С. Літературні казки. Цикли уроків читання. 4 клас. *Початкова освіта*. 2009. № 36. С. 26-31.
4. Василич В. Технологія критичного мислення на уроках: методичні рекомендації. *Шкільний світ*. 2019. № 7. С. 5-11.
5. Вашуленко М., Дубовик С., Васильківська Н. Українська мова та читання: підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта». 2021. 168 с.
6. Вашуленко О. Календарно-тематичне планування уроків літературного читання в 4 класі: на основі підручника Вашуленко О. В. «Українська мова та читання: підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 2». *Початкова школа*. 2020. № 8. С. 18-21.
7. Вашуленко О. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. *Початкова школа*. 2011. № 1. С. 48-50.
8. Геруля Г. Літературознавча компетенція – основа літературного розвитку молодших школярів. *Початкова школа*. 2010. № 3. С. 7-10.
9. Гомель Н. Розвиток інтересу до читання в учнів початкових класів. *Обрії*. 2001. № 2. С. 77-79.
10. Григірчик О. Технології розвитку літературно-творчих здібностей дітей. *Початкова освіта*. 2001. № 11. С. 3.
11. Губенко Г., Чумаченко А., Савченко З., Жалай Ю. Позакласна робота – важливий засіб літературного розвитку учнів. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2011. № 2. С. 5-9.

12. Дем'янчук А. Деякі аспекти вивчення особливостей організації позакласної роботи літературного спрямування в умовах сучасної початкової школи. *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 15. С.183-185.

13. Дем'янчук А. Особливості організації позакласної роботи з літературного читання з учнями початкової школи. *Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти: збірник матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції* (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 18 квітня 2024 р.) / редкол.: Н. Олійник, В. Імбер, Н. Казьмірчук, Г. Кіт, Н. Комарівська, Л. Любчак, Н. Стахова, Ю. Бондар; за заг. ред. Н. Олійник. Вінниця, 2024. Вип. 1. С. 322-325.

14. Державна національна програма «Освіта». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.06.2024).

15. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: http://www.mon.gov.ua/newstmp/2011/20_04/12/ (дата звернення: 18.10.2024).

16. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.09.2024).

17. Досвід вчительки початкових класів Столбцової О. URL: <https://naurok.com.ua/vihovniy-zahid-dlya-uchniv-pochatkovih-klasiv-charivna-kimnata-226725.html>.

18. Досвід вчительки початкових класів Чикало С. URL: <https://naurok.com.ua/urok---viktorina-z-literaturnogo-chitannya-27538.html>.

19. Енциклопедія інтерактивного навчання. URL: https://nvk-licey.at.ua/ld/0/2_BTn.pdf (дата звернення: 25.09.2024).

20. Жиганова О. Навчання правильного, свідомого, виразного читання. *Початкова освіта*. 2004. № 4. С. 7-9.

21. Заїка О. Формування навички свідомого читання у молодших школярів як передумова успішного навчання в основній школі. *Дитяча література в початковій школі*. 2007. № 6. С. 11-14.

22. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.10.2024).

23. Зелена Л. Дидактичні ігри на формування навичок читання. *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 18. С. 43-45.

24. Іванова Л. Ігрова діяльність молодших школярів як засіб формування літературних понять на уроці читання. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 4. С. 31-34.

25. Ігнатенко Н. Осмислення прочитаного через складання плану. *Початкова школа*. 2000. № 10. С. 29-31.

26. Ігнатенко Н. Основні етапи роботи над художнім твором на уроках читання. *Педагогіка і психологія*. 2000. № 3. С. 3-9.

27. Ісаєва О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів. *Посібник для вчителя*. Київ: Ленвіт. 2000. 184 с.

28. Кіндей Л. Підготовка вчителя початкових класів з методики навчання української мови та літературного читання. *Рідна школа*. 2019. № 2. С. 50-55.

29. Коба В. Розвиток навичок читання, уміння працювати з книгою як засіб розумового виховання учнів. *Початкове навчання та виховання*. 2005. № 29. С. 3-14.

30. Коваль Г. Зміст та дидактична структура уроку читання в початкових класах. *Навчально-методичний посібник*. Тернопіль: Підручники і посібники. 2003. 80 с.

31. Коверсун В. Позакласна діяльність: [принципи виховання у позакласній роботі]. *Шкільний світ*. 2013. № 3. С. 23-29.

32. Колесник І. Позакласна робота старшокласників. Київ: Знання, 1967. 48 с.

33. Комарівська Н., Лапшина І. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури в дітей дошкільного віку. *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інноваційні технології в дошкільній освіті»*. Переяслав-Хмельницький. 28-29 березня 2019. С.44-48.

34. Комарівська Н., Лапшина І., Франчук Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. Вип. 59 / Редкол.: В.І.Шахов (голова) та ін. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2020. 83-88.

35. Костюченко Л. Розвиток читацької компетентності. *Педагогічна майстерня*. 2013. № 3. С. 27-32.

36. Кравцова І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків. *Методичний посібник*. Кривий Ріг: КДПУ. 2011. С. 63.

37. Кузьміна Н. Проблема підвищення рівня мотивації на уроках читання. *Початкова школа*. 2007. № 3. С. «6-30.

38. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога. *Наукові записки ВДПУ. Серія : Філологія (мовознавство): зб. наук. пр.* Вінниця, 2016. Вип 23. С. 36-42.

39. Лазаренко Н. Нові вимоги до професіоналізму вчителя в умовах євроінтеграції. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. № 54. С. 100-106.

40. Лапшина І. Нетрадиційні форми організації роботи з батьками молодших школярів. *Студентський науковий вісник Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського: матеріали XII міжнародної науково-методичної конференції «Формування патріотизму та полікультурної компетентності майбутніх фахівців гуманітарно-педагогічного профілю»*: Сер. Педагогіка, психологія та фахові методики. Бар: ВЦ БГПК, 2015. Вип. 6. С.16-19.

41. Мартиненко В. Позакласна робота (навчальна програма). *Початкова школа*. 2003. № 2. С. 39-43.

42. Мартиненко В. Робота з дитячою книжкою. *Початкова школа*. 2001. № 6. С. 42-57.

43. Мартиненко В. Робота з дитячою книжкою. *Початкова школа*. 2003. № 7. С. 39-43.

44. Мартиненко В. Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2013. Вип. 15. С. 145-151.

45. Матюніна Ю. Формування в молодших школярів читацької активності та навичок смислового читання. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 2. С. 4-8.

46. Мойсеюк Н. Педагогіка: навч. посібник. 3-є вид. Київ: ВАТ «КДНК», 2001. 608 с.

47. Науменко В. Робота над художнім твором на уроках читання. *Початкова школа*. 1985. № 6. С. 5-9.

48. Наумчик М. Робота з дитячою книжкою. *Позакласне читання. 4 клас*. Тернопіль: Підручники та посібники. 1998. 128 с.

49. Неборська Т.А. Вчимося читати вголос і мовчки. Київ: Рідна школа, 2006. 85 с.

50. Неділько В. Позакласна робота з літератури. *Посібник для вчителя*. Київ. 1986. 160 с.

51. Никонович Є. Розвиток творчих здібностей під час уроків позакласного читання. *Початкова школа*. 2005. № 6. С. 35-37.

52. Нова українська школа. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf> (дата звернення: 25.08.2024).

53. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Українська Академія Друкарства; вид-во «Фенікс» при сприянні фонду «Відродження», Львів. 1995. 42 с.

54. Парфіло Н. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках читання шляхом впровадження інноваційних освітніх технологій. *Початкова школа*. 2015. № 2. С. 3-8.

55. Підлужна Г. Позакласна робота молодших школярів як педагогічна проблема. *Початкова школа*. 1998. № 7. С. 18-22.

56. Почупайло О. Програма формування читацьких умінь у школярів. *Початкова школа*. 1997. № 10. С. 29-38.

57. Принципи позакласної роботи. URL: <https://subject.com.ua/ukrmova/method/77.html> (дата звернення: 22.09.2024).

58. Савченко О. Літературне читання: підруч. для 4 кл. Київ: Видавничий дім «Освіта». 2015. 192 с.

59. Савченко О. Мета і результат уроку в контексті компетентнісного підходу. *Початкова школа*. 2015. № 3. С. 10-15.

60. Савченко О. Методика читання у початкових класах. *Посібник для вчителя*. Київ: «Освіта». 2007. 334 с.

61. Савченко О. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. Початкова освіта: Метод. рекомендації. Київ: УОВЦ «Оріон», 2018. С. 4-8.

62. Скрипченко Н. Першооснови літературної освіти в початковій ланці школи. *Початкова школа*. 1992. № 7. С. 23-25.

63. Скрипченко Н. Шляхи вдосконалення класної й позакласної роботи. *Початкова школа*. 1990. № 5. С. 36-40.

64. Скрипченко Н., Вашуленко М. Позакласне читання. *Початкова школа*. 1972. № 9. С. 73-78.

65. Старагіна І., Терещенко В., Панченков А. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання : навч. - метод. посіб. Харків : Соняшник. 2020. 176 с.

66. Стус Т. Хрестоматія сучасної дитячої літератури для читання в 3-4 класах серії «Шкільна бібліотека». Львів: Видавництво Старого Лева. 2016. 192 с.

67. Сухомлинський В. Вибрані твори: у 5-ти т. Київ: Рад. шк., 1976. Т. 1. 653 с.

68. Ткачук Г. Організаційно-методичні поради до уроків позакласного читання на основному і підсумковому етапах. *Початкова школа*. 2005. № 6. С. 20-24.

69. Ткачук Г. Робота з дитячою книжкою на уроках позакласного читання. *Посібник для вчителя*. Кам'янець-Подільський: Абетка. 2000. 120 с.

70. Ткачук Г. Уроки зустрічі з книжкою. *Початкова школа*. 2000. № 2. С. 15-18.

71. Ткачук Л. Основні вимоги до позакласної роботи. *Початкова школа*. 1986. № 8. С. 20-24.

72. Трунова В. Види уроків позакласного читання в 3-4 класах і методика їх проведення. *Початкова школа*. 2013. № 3. С. 20-23.

73. Трунова В. Літературне читання. Методика проведення уроків позакласного літературного читання в загальноосвітній школі: інноваційний підхід. 3-4 класи. Харків: Ранок. 2016. 128 с.

74. Трунова В. Система роботи з дитячою книгою в початковій школі: теорія й практика: монографія. Київ: Педагогічна думка. 2019. 384 с.

75. Фіцула М. Педагогіка: Навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти. Тернопіль: Навч. Книга. Богдан, 2004. 192 с.

76. Фруктува Я. Сучасні форми позакласної роботи з учнями. 2007. № 1. С. 29–31.